

*С. Г. Дрига,
к. е. н., генеральний директор Українського фонду підтримки
підприємництва*

ПРЕЗУМПЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МАЛОЮ ЕКОНОМІКОЮ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇЇ ПРОГНОЗОВАНОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто програмно-цільовий імператив державної політики щодо створення умов становлення та розвитку сектору малого бізнесу в підприємницьких системах національних економік.

Перманентна реалізація державної політики підтримки базових умов щодо розвитку системи малого підприємництва в суспільстві розглянуто як феномен прогнозованого державного управління економічними процесами.

Permanency practical realization of state policy supporting of base conditions for small business development system considered as phenomena of forecast of state management economic process.

ВСТУП

Становлення та розвиток малого підприємництва в розвинутих країнах у другій половині ХХ сторіччя, як одного з базових чинників прогресивної еволюції цивілізації стало епохальним явищем в історії людства. Традиційно така оцінка пов'язується із швидкими темпами росту малих підприємств та їх ефективним впливом на розвиток економічних систем постіндустріальних країн, що визначило місце і роль малого підприємництва в еволюційному процесі як явища феноменального порядку.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Поділяючи загальноприйняту оцінку феномена малого підприємництва, треба взяти до уваги, що цей феномен, яким би вражаючим він не був, став і залишається понині наслідком, похідною більш значущого явища, яке передувало його появі, становленню та подальшому розвитку. Такою передумовою появи феномена малого підприємництва стали зміни у виборі пріоритетів державного управління щодо стратегії економічного розвитку. Новаційний підхід державного управління до організації діяльності малих підприємств у економічних системах країн, що визначив їх подальшу долю, сам набув феноменального значення. Системна, послідовна та цілеспрямована політика держав, щодо сприяння розвитку малого підприємництва базується на презумпції державного управління його

прогнозованого розвитку. Тільки з такої позиції і слід підходити до вирішення проблем розбудови системи малого підприємництва в транзитивних до ринкового типу економіках.

РЕЗУЛЬТАТИ

У сучасному процесі управління економічним розвитком суспільства питання підтримки малого бізнесу з боку держави є екзотеричним не тільки на загальнодержавному рівні, але і на рівні глобальних економічно-трансформаційних змін, які відбуваються у світовій економіці останні два десятиліття. При цьому підкреслимо, що, поперше, екзотеричність цього питання стосується лише високорозвинутих у економічному і соціальному відношенні держав, де політика підтримки малого бізнесу набула стабільності, динамічності, послідовності та обов'язковості у формуванні напрямів економічної та соціальної розбудови цих країн. По-друге, високорозвинуті країни є не тільки головними суб'єктами-учасниками глобальних економічних процесів, але й головними суб'єктами формування загальних правил та критеріїв визначення рівня ефективності економічної політики та місця держав у цьому процесі. Зіставлення цих загальних стандартів показників стану державної політики в окремих країнах визначає їх рівень паритетності й до вищих зразків загального рівня економічного та соціального розвитку, й до окремих напрямів державного управління еконо-

мічними процесами. До цих правил та критеріїв повністю належать й загальні принципи формування політики щодо розвитку малої економіки. Це дає підстави визначити системну політику впровадження заходів, спрямовану на підтримку малого бізнесу, як один з головних соціально-економічних критеріїв рівня цивілізаційних досягнень будь-якої країни. Але екзотеричний характер питання про необхідність та обов'язковість державної політики підтримки малого бізнесу не означає її автоматичне входження до державної системи управління суспільно-економічними процесами, особливо у країнах, що знаходяться в стані трансформації економіки до ринкового типу. Україна в цьому сенсі не є виключенням. Для того, щоб зрозуміти, які умови є необхідними для розвитку малого підприємництва у нашій країні, треба спочатку проаналізувати зльоти та падіння інших країн у цій галузі.

Навряд чи серед багатьох явищ економічного й управлінського порядку, що так широко нас оточують, ми можемо визначити їх дату появи та місце походження. Проте поява державного управління малою економікою має і точну дату, і місце свого походження: 1932 рік, Сполучені Штати Америки. Саме цього року в пошуках антикризових заходів щодо подолання наслідків, викликаних Великою Депресією, уряд США на чолі з Президентом Гербертом Гувером заснував Фінансову Корпорацію Реконструкції (Reconstruction Finance Corporation), головним завданням якої було впровадження федеральної програми фінансової підтримки великих та малих підприємств, що найбільше постраждали від кризи. Наступний Президент США Франклін Рузвельт, визнавши цей напрямок преференційний у економічній політиці уряду, просував його далі як власний проект [6].

Завдання щодо створення необхідних умов розвитку малого підприємництва висувалися на підставі об'єктивних причин, що і визначали необхідність та можливість їх вирішення лише за допомогою державного управління.

Перша причина — це масштаби та глибина руйнації економіки, які підірвали стійкі до цього часу уявлення щодо дії самоорганізуючих механізмів ринкового господарства, які спиралися на доктрини невтручання держави в економіку ("laissez faire") та надання не обмеженої свободи підприємцтву ("laissez aller"), що тотально домінували в економічній ідеології до кризи. Економічне процвітання на заходах вільного ринку, що породило теорію "проспериті" (prosperity) — вічного процвітання, насправді виявилось ілюзією. Поділяючи ідеї обмежених можливостей щодо розвитку економіки на принципах вільного ринку, французький економіст-теоретик і нобеліант Морис Алле стверджував, що "це міф, нібито економіка ринків може бути результатом стихійної гри економічних сил і політики потурання... Реальність полягає у тому, що економіка ринків невід'ємна від інституціональних рамок, у яких вона діє" [3].

Найпотужнішим інституціональним кроком "нового курсу" в США було

створення умов відродження промислового підприємництва на принципах "чесної конкуренції", що суттєво обмежували смітєвські принципи "вільної конкуренції". Головною задачею державного управління США стало визнання необхідності створення стабільної та постійно діючої системи підтримки базових умов існування та розвитку великого і малого підприємництва в умовах обмежених фінансових ресурсів. Основу такої системи склала створена Фінансова Корпорація Реконструкції, що надавала кредити на пільгових умовах підприємцям великого та малого бізнесу, та система державних замовлень для промисловості: у будівництві доріг, мостів, аеропортів, випуску військової продукції, яка гарантувала бізнес-умови контрактів у часі. Вже у перший рік реформування економіки США згідно з "новим курсом" ФКР прокредитувала підприємницьке середовище більш ніж на \$1,8 млрд, а державне замовлення для промисловості склало \$3,3 млрд [8; 9].

Преперенції надавалися підприємцям, які брали на себе особисту відповідальність щодо підприємницької поведінки згідно з "кодексом чесної конкуренції". Продукція таких підприємств, що працювали у форматі "нових" умов, маркувалася спеціальним логотипом, рекламним знаком, та широко пропагандувалася урядом серед населення. Агітаційно-пропагандистську компанію уряду очолював сам президент. Чого варті були радіотрансляції його розмов з американцями, де йшлося про цілі, програму, заходи та результати щодо "нового курсу", що увійшли у скарибницю кращих зразків державного менеджменту, як "бесіди біля каміну" ("fireside chats").

В українських реаліях пропаганда споживання продукції, виробленої вітчизняними підприємцями, відсутня, якщо не враховувати ініціативу народного депутата України Юрія Івановича Костенка, який не тільки агітує купувати українське, а й дає роз'яснення щодо переваг розвитку внутрішнього ринку споживання для розвитку економіки.

Другою причиною, що вимагала від державного управління негайно збільшити свої власні повноваження у стимулюванні економічного розвитку країни, була необхідність пошуку якісно нових економічних й організаційних рішень щодо створення широких можливостей використання резервної армії праці в системі національного господарства, яка базувалася б не лише на можливостях великих підприємств, які досягли на той час своїх порогових можливостей використання трудових ресурсів.

Ухвалення Конгресом США закону про відновлення національної промисловості (National Industrial Recovery Act) означало примусову картелізацію великих і малих підприємств. Контроль за виконанням вимог закону був покладений на створену Національну Раду по відтворенню промисловості (National Industrial Recovery Board), що у співпраці з Асоціацією підприємців США (громадська організація) поділила всю промисловість на 17 груп, кожна з них мала виробити свій кодекс, що містив у собі обсяги виробництва, рівень зарплати, тривалість робочого тижня, ринок збуту, єдину політику цін. Такі умови створювали можливість для швидкої організації виробництва і на малих підприємствах, а також їх організованний вихід на ринок.

Стратегічним напрямом у вирішенні цієї проблеми було визначено формування необхідних умов для розвитку малих підприємств у всіх галузях народного господарства, які відтворювали б стійке середовище для створення нових робочих місць в економіці та мали б урівноважувати соціальні дисбаланси у суспільстві. Якісно новий склад задач державного менеджменту визначив і принципово якісний підхід до керування соціально-економічними процесами з боку держави, який в цей період вперше був визнаний таким, що об'єктивно вимагає від держави впровадження інституту планування щодо забезпечення розвитку суспільно значимих процесів. Створення у США державного інституту "Національна консультативна Рада по підприємству і плануванню" (National Business Advisory and Planning Council) [10; 11] логічно завершувала конструкцію системи державного управління економікою та розвитком системи підприємництва тих часів.

Третя причина необхідності використання державних важелів управління розвитком малих підприємств ґрунтувалася на їх видових особливостях економічного та соціального характеру. Стало зрозумілим, що впровадження послідовної, системної й цілової політики підтримки малих підприємств, спрямованої на реалізацію їх іманентних потенційних соціально-економічних переваг, має забезпечити міцне підґрунтя для розв'язання вкрай загострених політичних проблем в країні, які, крім внутрішніх чинників, посилювалися зовнішнім фактором. Таким зовнішнім фактором був на той час СРСР, точніше його економічні темпи росту та соціальні програми. Назважаючи на закритість економічної системи СРСР, на рівні буденної свідомості укріплювалися думки про суттєві переваги економічного та соціального розвитку, керованого лише державою. Цьому сприяли як тотальний характер директивного планування та управління економікою у СРСР, так і організація державних робіт, державна політика пенсійного забезпечення та соціального страхування.

Це вимагало значного посилення ролі держави в управлінні економічним розвитком, підвищення державних видатків, впровадження антимоніпольних заходів, створення умов для появи "нових" факторів та дієвих механізмів їх відтворення в рамках системи господарства, побудованої на ринково-конкурентних відносинах. Такими "новими" суб'єктами господарювання в економічній системі стали малі підприємства, поступовий розвиток яких забезпечував у подальшому декласифікацію суспільних відносин і які стали стабілізаторами суспільно-політичної рівноваги.

Четвертою причиною, що об'єктивно стала передумовою для практичної реалізації парадигмального перезавантаження системи державного управління на принципах, що визначали його провідну роль як конструктора та організатора соціально-економічного розвитку країни, було крайнє загострення міжнародних відносин, що загрожувало переростанням їх у світовий військовий конфлікт. Держава, виходячи

з інтересів національної безпеки і виступаючи єдиним замовником продукції військового призначення, забезпечувала тим самим стійкі обсяги виробництва за встановленими цінами, сприяла розвитку досліджень новітнього характеру та впровадженню їх у виробництво. Це давало імпульс зростанню попиту на сировинних, інвестиційних, фінансових ринках та ринку праці, у наслідок чого відбувалися структурні зміни в організації всієї економіки. Гарантована оплата праці значної кількості робочої сили, що була зосереджена на підприємствах ВПК, формувала базу зростання попиту на товари цивільного споживання, що викликало адекватні тенденції щодо структурних змін і на цих ринках.

Значуще коло організаційних та виробничих задач, що мусила вирішувати національна економіка в умовах її мілітаризації, вимагали від держави розміщувати замовлення не тільки серед великих підприємств, а й охопити системою держзамовлень середні й малі приватні підприємства. Оскільки такі підприємства мали значно нижчі конкурентні можливості у порівнянні з великими підприємствами, у США була створена спеціальна державна система їх підтримки, що включала: їх пряме пільгове кредитування за рахунок держбюджету; сприяння великим фінансовим корпораціям, що забезпечували доступ малих підприємств до кредитних ресурсів; захист економічних інтересів малих підприємств на рівні федерального законодавства. Для проведення цілеспрямованої політики щодо розвитку таких підприємств Конгрес США об'єднав їх у створену ним Корпорацію Найменших Військових Заводів (Smaller War Plants Corporation) [7].

Після закінчення Другої Світової Війни набутий у США досвід управління прогнозованим розвитком малих підприємств у форматі визначених державою цілей був покладений в основу державної політики стратегічного розвитку економіки як преперенціїна складова. Для прогнозованого розвитку малої економіки у 1953 р. Конгресом США була створена державна урядова інституція — Адміністрація Малого Бізнесу (Small Business Administration US) та прийнятий Закон про Малий Бізнес (Small Business Act), який з низкою поправок залишається понині основним документом [6]. У законі чітко визначені місце та значення малого підприємництва в економіці США, роль державного управління у забезпеченні його росту та розвитку: "сутність американської економічної системи приватного підприємництва є вільна конкуренція... Збереження та поширення такої конкуренції спрямоване не тільки на економічний добробут, але й на безпеку цієї Нації. Така безпека та добробут не могли бути реалізованими без заохочення та розвитку фактичних та потенційних можливостей малого бізнесу... Цей заявлений Закон зобов'язує Федеральний Уряд через Адміністрацію Малого Бізнесу, яка діє у кооперації з міністерством Торгівлі й іншими доречними Державними та Федеральними агентствами, забезпечувати допомогу малому бізнесу, як це визначено цим Законом, для збільшення його конкурентоздатності на ринках, вклю-

Таблиця 1. SWOT-аналіз малого бізнесу як моделі економічної самодіяльності

Сильні сторони малого бізнесу		Слабкі сторони малого бізнесу	
Економічні	Соціально-політичні	Економічні	Соціально-політичні
*Невеликий стартовий капітал *Висока ефективність *Гнучкість, легкість пристосування до змін ринкової кон'юнктури *Самостійність (власник-менеджер) *Освоєння малоефективних економічних сфер діяльності *Нижча собівартість досліджень, випробувань та впровадження інновацій	*Впровадження демократичних принципів упорядкування суспільства в економічній сфері * «Школа» ринкової економіки, * Провідник ідеології підприємництва	*Обмежені ресурсні та збутові ринки *Обмежені перспективи росту *Висока залежність від кон'юнктурних метаморфоз *Відсутність впливової фінансової підтримки	*Високі розбіжності галузевих інтересів щодо формування громадських об'єднань *Неефективна інфраструктура підтримки МБ *Масштабність задач управління розвитком МБ *Стан лобізму інтересів МБ на законодавчому та бюджетному рівні *Затягування питання щодо визначення спеціального державного органу управління розвитком МБ
Можливості малого бізнесу		Загрози існуванню малого бізнесу	
Економічні	Соціально-політичні	Економічні	Соціально-політичні
*Зростання до меж великого бізнесу *Збалансований розвиток *Стійка власна ринкова ніша *Творча самореалізація	*Провідник принципу економічної свободи *Охоплення граничних полюсів трудових ресурсів: молоді та люди похилого віку	*Досконалі конкуренція, легкість появи конкурента у нішах на однорідних ринках *Досконалі інформація, легкість імітації економічних процесів *Невизначеність майбутніх періодів *Висока вразливість *Ефект швидкого банкрутства	*Тиск великого капіталу на законодавчо-бюджетну політику *Законодавча абстиненція щодо розвитку МБ *Політика бюджетної демаркації економічних інтересів МБ *Відсутність державної системи фінансових, податкових, митних пільг та стимулів

чаючи міжнародні" [6, §2(a), (b)(1)].

Саме так Конгрес США законодавчо визначив необхідність проведення перманентної політики розвитку малого бізнесу як головного стратегічного завдання уряду, який має бути постійним провідником інтересів малої економіки та впроваджувати цільові програми підтримки його розвитку. Американський прагматизм та далекоглядність виявилися й у тому, що законодавці США передбачили ще півстоліття тому назад, що ефективність конкурентного середовища на внутрішніх ринках може бути досягнута лише за умови акцентування програм розвитку малого підприємництва, конкурентозданого на міжнародних ринках. Закон про Малий Бізнес США конкретизує задачі федерального уряду, який повинен для забезпечення ефективного розвитку малої економіки постійно утримувати у центрі уваги питання: "збільшення їх спроможності експортувати; полегшення трансферу технологій; збільшення їхньої спроможності фактично й ефективно конкурувати проти імпорту; збільшення можливостей доступу малих підприємств до довгострокового капіталу; гарантування адекватного представлення інтересів малого бізнесу в двусторонніх та багатосторонніх торгових переговорах; допомоги підприємствам з низьким рівнем прибутковості" [6, §2 (b) (1) (A), (B), (C), (D), (d)(1)].

У сучасному глобалізованому світі кожна з країн, що намагається знайти своє вагомє місце в системі міжнародного розподілу праці та забезпечити собі певні конкурентні переваги, визначає політику сприяння розвитку малої економіки як невід'ємну складову загальної стратегії розвитку держави. Проте становлення національних систем сприяння розвитку малого бізнесу у світі відбулося значно пізніше, ніж у США. У Західній Європі державна інституціональна формалізація сфери малої економіки як управлінської системи припадає на середину 60-х років

минулого століття. Всі національні системи підтримки малого підприємництва мають свої особливості, які пов'язані з історичними аспектами становлення ринкових відносин у тій чи іншій країні. Вони ж, у свою чергу, безпосередньо залежать від соціальної, політичної, культурної, релігійної та ментальної ситуації в кожній конкретній країні. Та, не дивлячись на різноманітність зазначених факторів, всі існуючі сучасні національні системи сприяння розвитку підприємництва все ж таки схожі між собою. Спостерігається ця схожість в базових економічних чинниках, які і визначають роль, місце та значення малого підприємництва в економічній системі держави, а також доводять презумпцію державного управління цими процесами. Щодо загального уявлення впливу всіх чинників, що визначають особливості малої економіки та які, в цілому, доводять пріоритетність питань державного управління її розвитком, їх достатньо проілюструвати за допомогою запропонованої Майклом Портером SWOT-таблиці (див. табл. 1).

З табл. 1 видно, що мале підприємництво як модель економічної самодіяльності, має крім широкого поля можливостей, ще й численні труднощі та "пастки", що його підстерігають у боротьбі за економічне виживання. Головною стабільною загрозою для підприємств малої економіки є їхня висока нестійкість та вразливість, як в одному з інших секторів ринкової економіки. Виходячи саме з цих загроз, сучасний державний менеджмент у постіндустріальних країнах формує політику підтримки малого бізнесу таким чином, щоб максимально нівелювати руйнівний вплив його негативних сторін на його потенційні можливості забезпечити загальнодержавні економічні ефекти. Вагомість такого акценту в державному управлінні процесами сприяння розвитку малої економіки має фундаментальне значення і для країн, що знаходяться у пошуках формування національної політики та-

кого спрямування, що особливо стосується й України.

Зіставляючи сильні і слабкі сторони малого бізнесу, його можливості та загрози, абсолютно зрозумілим стає той факт, що за відсутності в економіці країни малого підприємництва або наявності його слабого становища неминуче зупиняється процес створення правового механізму регулювання ринкових відносин. За таких умов сценарій державного управління економікою підпорядковується виключно задоволенню економічних інтересів що сформовані олігархічними кланами. Принципи економічної демократії — розмежування та захист прав власності, свобода договорів, ефективне втручання держави у випадках протиправного обмеження інтересів будь-якої категорії власників, — втрачають свій зв'язок із законами вільного ринку і стають риторичними.

Протидією об'єктивно існуючій можливості розвитку подій за таким сценарієм може бути тільки міцна авторитарна державна політика розвитку малої економіки із суттєвим правовим обмеженням тенденцій щодо монополізації економіки. Українські реалії відносно проведення системної, послідовної виваженої політики формування в країні ринково-конкурентної економіки, у якій знаходили б місце всі учасники вітчизняної системи підприємництва, особливо мале підприємництво, свідчать, що вона [державна політика] має стійку тенденцію сповзання саме до загрозливого варіанта побудови економіки.

Досвід США та, у подальшому, країн ЄС стосовно питань державного керування процесом розвитку малого бізнесу регламентує загальноприйнятю послідовність процедур щодо такої політики та очікування вірогідних ефектів малої економіки. Перш за все, така політика й конкретні заходи щодо його розвитку ґрунтуються на попередньому й максимально конкретизованому визначенні довгострокових цілей, які очіку-

Таблиця 2. Загальні показники долі малого і середнього підприємництва у національних економіках європейських країн у 2007–2008 роках [1; 2; 4; 5; 12]

	Населення, млн чол.	ВНД, трлн \$	ВНД на душу населення, \$	Кількість МСП ¹	Кількість великих СПД	Кількість всіх СПД	Кількість зайнятих на МСП	Кількість зайнятих на всіх СПД	Кількість МСП на 1000 населення	Доля МСП у загальній зайнятості, %	Доля МСП у ВВП, %
Німеччина	82,3	3,197	38 860	1 682 000	8 000	1 690 000	12 623 000	20 982 000	21	60	53
Велика Британія	61,0	2,609	42 740	1 551 000	6 000	1 557 000	9 751 000	18 017 000	25	54	51
Франція	61,7	2,376	38 500	2 346 000	5 000	2 351 000	8 898 000	14 561 000	38	61	54
Італія	59,4	1,991	33 540	3 937 000	4 000	3 941 000	12 540 000	15 424 000	66	81	70
Швеція	9,1	0,412	46 060	536 000	967	536 967	1 704 000	2 696 000	59	63	52
Норвегія	4,7	0,360	76 450	269 000	1 000	270 000	973 000	1 397 000	16	70	59
Фінляндія	5,3	0,235	44 400	203 000	590	203 590	786 000	1 301 000	38	60	53
Польща	38,1	0,375	9 840	1 516 000	3 000	1 519 000	5 710 000	8 178 000	40	70	48
Чехія	10,3	0,149	14 450	934 613	1 442	936 055	2 587 343	3 747 056	90	69	57
Словачія	5,4	0,063	11 730	44 000	525	44 525	525 000	973 000	8	54	42
Угорщина	10,1	0,116	11 570	562 000	1 000	563 000	1 752 000	2 497 000	56	70	52
Болгарія	7,6	0,035	4 590	258 041	729	258 770	1 419 641	1 949 309	44	73	50
Румунія	21,5	0,133	6 150	428 000	2 000	430 000	2 570 000	4 214 000	20	61	45
Литва	3,5	0,034	9 920	122 000	347	122 347	720 000	972 000	35	74	57
Латвія	2,3	0,023	9 930	79 000	254	79 254	572 000	741 000	34	77	60
Естонія	1,3	0,018	13 200	41 000	152	41 152	334 000	424 000	32	79	68
ЄС 27	499,7	17,1	39 900²	20 409 000	43 000	20 452 000	87 909 000	130 805 000	41	67	65
Україна	46,4	0,118	2 550	2 594 356	4 433	2 598 789	7 938 017	12 754 182	56	62	15

¹ Нефінансові сектори 2. ВВП

досягти держава. Це вимагає у програмах стратегічного розвитку визначення індикативних показників щодо кожного з етапів такої програми. Відповідно до цих етапів формуються заходи щодо їх виконання, які наповнюються прийняттям спеціальних програм фінансового й ресурсного їх забезпечення та, за необхідності, нормативними актами. Такий простий і зрозумілий, а головне системний й послідовний алгоритм прийняття рішень державним менеджментом щодо забезпечення цільового розвитку малого бізнесу забезпечив ті вражаючі результати, яких досягла економіка розвинутих країн в цьому аспекті. Загальні економічні показники, що характеризують стан малого бізнесу на європейському континенті та його суттєвий внесок у економічні досягнення цих країн, наведені у табл. 2, включаючи аналогічні показники, що відображають його стан в Україні.

Наведені дані переконливо свідчать, що послідовна державна політика європейських країн, спрямована на реалізацію малим бізнесом своєї інструментальної функції — створювати нові робочі місця, а на макроекономічному рівні — виступати чинником стримання росту безробіття, суттєво розширила можливості національних економік у використанні трудових ресурсів.

Інтегральним показником якості державного управління малою економікою є показник частки МСП у валовому внутрішньому продукті країни. У європейських країнах, що входять до групи ЄС-27, цей показник знаходиться у межах 50–60%. Винятком у цьому ряді країн є Іспанія та Італія, де питома вага МСП у ВВП складає відповідно 67% та 70%.

Вражаючі результати ефективності малого підприємництва у світі та, зокрема, в Європі визначили його як феноменальне економічне явище у сучасному світі. Проте, з огляду на всі переваги, які отримує суспільство від ефективного розвитку малої економіки, акцент його феноменізації має бути зміщений у іншу площину. Всі ефекти, що несе малий бізнес у загальну скарбницю економічних досягнень тієї чи іншої країни, є, по-перше, результатом

програмно-прогнозованих дій, що йому передують, і, по-друге, цей результат не є наслідком дій внутрішніх механізмів МСП. У такому разі результат-ефект малого підприємництва залежить від чинника, що лежить за його межами. Це означає, що для досягнення прогнозованого результату-ефекту МСП у суспільному виробництві треба привести в дію його екзогенний фактор, який є фактором значно складнішого порядку. Його складність полягає у визначенні стратегічних цілей, що очікуються суспільством від розвитку конкретного сегмента ринку, врахування диференціації економічних інтересів підприємців за видами господарської діяльності, що діють у цій ринковій ніші, визначення тактичних та стратегічних пріоритетів підтримки та сприяння розвитку суб'єктів господарювання, визначення матеріальних, фінансових та організаційних засобів щодо забезпечення реалізації прийнятої програми, конструювання загальної моделі-системи управління та контролю щодо досягнення поставленої цілі.

Тобто результати-ефекти малого бізнесу є похідними від якості зовнішнього, інтелектуального фактора, який передусім є прерогативою державного управління розвитком суспільства в цілому, економічними процесами особливо і малою економікою зокрема. Найголовніші задачі державного управління щодо сприяння розвитку малої економіки зводяться до наступних:

- по-перше, на законодавчому, бюджетному та організаційному рівнях створювати базу його мобільного існування в умовах ринку, що має прояв у поглибленні його спеціалізації та розширенні коопераційних зв'язків;
- по-друге, створювати умови для зацікавленості малого бізнесу заповнювати неефективні економічні ніші за умови відносно, швидко окупності;
- по-третє, створювати та підтримувати атмосферу конкуренції;
- по-четверте, (і це найголовніше) підтримувати малих підприємців, зберігати в суспільстві дух підприємництва, без якого ринкова економіка взагалі неможлива.

Тому економічні показники розвитку малої економіки досягнуті в контексті вирішення вищевказаних задач є прямими показниками якості державного управління. Це дає підстави зробити висновок, що економічні результати розвитку малого бізнесу в економічних системах країн протягом останнього півстоліття свідчать не про його природну суспільно-економічну феноменальність, а, навпаки, про парадигмальний феномен, що відбувся у системі державного управління економікою, в якій управління розвитком малої економіки визначено як презумпція його прогнозованого розвитку.

Література:

1. Діяльність підприємств — суб'єктів підприємницької діяльності у 2007 р. Ч. II. / Держкомстатистики України. — Київ, 2008.
2. Європейська Комісія. Підприємства та Промисловість: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/sme_perf_review/spr_main_en.htm
3. Олейник А.Н. Институциональная экономика. — М.: ИНФРА-М, 2000. — 416 с. — (Серия "Высшее образование").
4. Основні економічні показники діяльності суб'єктів підприємницької діяльності за 2007 рік / Держкомстатистики України. — Київ, 2008.
5. Оцінка бізнесу: <http://www.doingbusiness.org>; Міжнародний Валютний Фонд <http://www.imf.org/external/>
6. Small Business Act. http://www.sba.gov/idc/groups/public/documents/sba_homepage/sba_018680.htm
7. <http://www.sba.gov/aboutsba/history/index.html>
8. <http://www.rian.ru/economy/20081209/156850733.html>
9. http://en.wikipedia.org/wiki/Reconstruction_Finance_Corporation
10. <http://www.4uth.gov.ua/usa/english/facts/history/ch10.htm>
11. <http://edition.cnn.com/2009/US/02/20/Newdeal.debate/index.html>
12. <http://smi.liga.net/articles/IT087436.html>

Стаття надійшла до редакції 30.11.2009 р.